

5. „Nová Sloboda“³ vyšla doteraz trikrát. Číslo sme rozširovali do všetkých vyššie uvedených dedín. Okrem toho cez naše brigády a cez armádu. Z každého čísla máme ešte zásobu 1000 kusov pre Michalovce a pre Sninu.

Ppor. inž. Róth

VHA Praha. I. čs. sbor v SSSR — osvěta. SSSR IV-61-2-3. Orig.

[145]

1944, 20. prosinec. Slovensko. — Článek časopisu „Za svobodné Československo“ o činnosti národních výborů na osvobozeném území východního Slovenska.

Všetká moc pochádza z ľudu

Neprešlo ešte tri týždne od tej doby, ako slávna Červená armáda vyhnala nemeckých okupantov z našich miest: z Michaloviec, Humenného, Trebišova, Sečoviec atď. a slobodný ľud už pristúpil k usporiadaniu svojich záležitostí, k zriadeniu svojich orgánov, pomocou ktorých bude vládnuť, pomocou ktorých bude vykonávať svoju moc a s pomocou ktorých a cez ktoré bude svoj nový štát a svoj nový život v novom štáte.

Červená armáda nám priniesla slobodu. Červená armáda dáva nám možnosť po piatich rokoch nevoľe slobodne sa schádzať a slobodne si určiť ako chceme a ako budeme žiť.

H u m e n n é

V Humennom pracuje už miestny a okresný Národný výbor:

Na okresnej konferencii bolo prítomných 80 delegátov z 38 obcí. Konferenciu zahájil Ernest Kluknovský, správca modranskej školy (jediná škola v okrese, v ktorej už bolo zahájené vyučovanie). Konferencia poslala pozdravný telegram maršalovi Stalinovi.

Ako kňaz, vítam Červenú armádu...

Na konferencii vystúpil aj grécko-katolícky farár Nikolaj Keresten, ktorý medzi iným povedal:

Nemci vždy nás strašili s Červenou armádou, ja som im však nikdy neveril. Nemal som žiadneho strachu. Ako kňaz mal som len strach o životy všetkých nás pod nemeckou barbarickou vládou a ako kňaz vítam preto našu osloboditeľku, Červenú armádu. Sláva Červenej armáde! Sláva maršalovi Stalinovi! Sláva novej oslobodenej Československej republike!

Okresná konferencia zvolila potom 18 členný okresný Národný výbor.

M a j e t o k A n d r á s s y h o d o r ú k ľ u d u

Už začal pracovať vodovod v Humennom, pracujú už dva mlýny v Kamenici a vo V. Hrušove. Sú menovaní správcovia na pílu, do tehelne, na veľkostatok Andrásyho. Okresný národný výbor sa jednohlasne usniesol, že majetok maďarského grófa Andrásyho prechádza do správy Národného výboru.

³ Prvé číslo „Nové Slobody“ vyšlo počátkem prosince 1944 (5. prosince již vyšlo 2. číslo). Časopis vycházel dvakrát týdně. Vydávalo ho oddělení osvěty 1. čs. armádního sboru v SSSR. Byl tištěn zprvu v polní tiskárně sboru, později se souhlasem Slovenské národní rady a velení 4. Ukrajinského frontu v tiskárně v Michalovicích. Poslední dochované číslo je z konce února 1945, kdy již začal pravidelně vycházet tisk komunistické a demokratické strany a kdy „Nová Sloboda“ byla pravděpodobně zastavena, neboť již splnila svůj úkol.

Nová Sloboda sehrála na severovýchodním Slovensku velkou politickou úlohu při ustavování prvních orgánů nové moci. Za její pomoci oddělení osvěty čs. vojenské jednotky v SSSR působilo na ještě nezkušené národní výbory, dávalo směrnice pro jejich práci, přenášelo zkušenosti a kritizovalo počáteční chyby a nedostatky. Nová Sloboda současně přinášela zprávy o situaci na frontách, o politickém vývoji v sousedních státech a byla v této době jediným informátorem obyvatelstva osvobozených oblastí. Při tom je nutno vidět, že Nová Sloboda nebyla psána pouze politickými pracovníky, ale že se velmi brzy kolem ní vytvořil široký okruh dopisovatelů z prostých vojáků a zejména pak z místního obyvatelstva, kteří na stránkách časopisu formulovali své názory na budoucí uspořádání republiky a aktivně se zapojovali do veřejného života.

Trebišov

V meste pracuje miestny a okresný Národný výbor. Na schôdzi voličov bolo prítomné 800 ľudí. V Národnom výbore je 36 občanov, medzi nimi 7 robotníkov, 6 živnostníkov, 6 roľníkov, 9 úradníkov, 2 študenti, 2 ženy v domácnosti, 1 stav. podnikateľ. Predsedom Národného výboru bol zvolený Michal Géczy, agronom. V meste pracuje už milícia.

Michalovce

V Michalovciach bol zvolený miestny Národný výbor na schôdzi voličov, ktorej sa zúčastnilo 400 ľudí. Prítomných vítal a schôdzi predsedal gréckokatolícky farár Fiala. V svojej zahajovacej reči vítal Červenú armádu-osloboditeľku a vyjadril svoju nádej, že začne sa nový, slobodný život na oslobodenom území.

Na okresnej konferencii Národných výborov bolo prítomné 203 delegátov z 66 obcí. Bolo zvolené predsedníctvo. Do čestného predsedníctva boli zvolení Stalin a Beneš.

Národný výbor pozostáva z 38 členov, medzi nimi sú robotníci, roľníci, učitelia, farári. Obzvlášť voľba 4 partizánov bola uvítaná búrlivým potleskom.

Začali sme nový život

Konferencia prijala rezolúciu, v ktorej sa medzi inými hovorí:

V tejto historickej chvíli sme si zvolili Národný výbor a nariaďujeme mu:

1. Likvidovať všetky neľudské zákony, dané fašistickými zradcami; nariadenia, ktoré obmedzujú národné, náboženské, sociálne a kultúrne práva obyvateľov.
2. Zničiť najrozhodnejším spôsobom všetky ľudácke, fašistické ostatky.
3. Všestranne pomáhať Červenej armáde.
4. Prijatť rozhodné opatrenia pre obnovenie spoločenského, politického a sociálneho života okresu.

Okresný výbor spolu s mestským výborom už veľmi energicky pracuje. V Michalovciach bol zriadený: Úrad práce, úrad zásobovania, ubytovacie oddelenie, sociálne oddelenie. Bola vytvorená milícia. Oddiel zásobovania spisuje všetky zásoby a úplne zabezpečil zaopatrenie mestského obyvateľstva chlebom. 3 mlýny pracujú. V najbližších dňoch aj chlebopekárne začnú pracovať. Boli menovaní správcovia do bývalého veľkostatku v Žabianoch a v Meďo. Do Žabian správcom bol menovaný bývalý partizán. Robotníci pivovaru vytvorili závodný výbor, ktorý prevzal do svojej správy pivovar a v najbližších dňoch zaháji prácu. Taktiež bol vytvorený závodný výbor v mliekarni, ktorý teraz prevádza súpis kráv v okolí, aby v najbližších dňoch tiež mohla zahájiť prácu. Občania s veľkým pochopením a ochotou pomáhajú Červenej armáde pri obnovení železničnej trati, dopravy, pri očistke budov atď.¹

Za svobodné Československo, 20. 12. 1944, čís. 127.

¹ Článok vojenského tisku dopĺňujeme údajmi, obsaženými v organizačných zprávkach niekoľkých okresných sekretariátů KSS. Zprávy pocházejí z února-března 1945.

S n í n a (osvobozena 24. 11. 1944):

„V dobe od 18. decembra do 22. decembra 1944 byly pod vedením KSS provedené vo všetkých 49 obciach okresu voľby do miestnych národných výborov. Dňa 23. decembra 1944 byly provedené voľby do okresného národného výboru. Predseda, podpredseda i tajomník ONV sú členmi KSS.“ (AÚV KSS Bratislava, skupina 1/8, bez data.)

B a r d ě j o v (osvobozen 20. 1. 1945):

„Ihned po oslobodení nášho okresu od fašistických nemeckých vojsk a ich pomáhačov, slovenských fašistov, slávnou Červenou armádou, vychádzajúc zo skutočnosti, že je potrebné starú fašistickú vládnú mašinu rozbiť a vybudovať protifašistickú, pristúpili sme k organizovaniu nového politického a administratívneho aparátu.

1. Bol menovaný dočasný desaťčlenný Okresný národný výbor, pozostávajúci z päť členov komunistickej strany a päť členov občianskeho bloku.

2. Bolo zvolené občianstvo mesta Bardejova, kde po potrebnom vysvetlení bol zvolený 24členný Miestny národný výbor, skladajúci sa z 12 členov komunistickej strany a 12 členov občianskeho bloku. Predseda bol zvolený za komunistickej strany.

3. Bolo pristúpené k organizovaniu volieb Národných výborov v 72 obciach bardejovského okresu. Obce boli rozdelené na 23 rajóny. Do každého rajónu bol vyslaný z ostavších úradníkov jeden ako delegát doč. okresného národného výboru, ktorého úkolom bolo nestranné previesť voľby do MNV. Taktiež bolo povolené stranám svojich organizátorov pripraviť občanov a organizovať ich.